

POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název práce: **Funkce školních dějepisných atlasů ve výuce na základních školách**

Autor práce: **Pavol Ďurkech**

ĎURKECH, P. (2019): Funkce školních dějepisných atlasů ve výuce na základních školách. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Praha, 60 s. + 12 příloh

1. Obsah práce

Cíle, výzkumné otázky, hypotézy

Bakalářská práce se zabývá otázkami spojenými s funkcemi a využitím školních atlasů, a to na příkladu školních dějepisných atlasů v českém školství. Autor práce zdařile představuje nejen téma práce, ale i výzkumný problém. Předloženou bakalářskou práci lze považovat za aktuální, z hlediska tematického zaměření na školní dějepisné atlasy i pionýrskou.

Hlavním cílem práce je zjistit, jakou roli školní dějepisné atlasy hrají ve výuce dějepisu, jaké funkce atlasů se ve vzdělávání využívají a jak jsou atlasy využívány v praxi. V neposlední řadě se autor zabývá otázkou, zda se využití atlasů liší u pedagogů rozdílných aprobací (zda vyučující dějepisu a zeměpisu využívají atlasy jinak než vyučující dějepisu a jiných předmětů). Sympatické je představení výzkumných otázek v přehledné samostatné tabulce 2 (s. 29).

Cíle i výzkumné otázky jsou formulovány relevantně, stručně a výstižně. Jejich ambice spíše převyšují úroveň požadavků, které se na projekty bakalářských prací kladou. Již v úvodu posudku je však třeba upozornit, že Pavol Ďurkech se s nimi vypořádal velmi zdařile.

Práce s literaturou

Autor bakalářské práce využil optimální množství relevantních zdrojů informací, a to jak při formulování obecných východisek výzkumného záměru, tak při jeho realizaci a finalizaci. Potěšitelné je, že zdroje nevyužívá samoúčelně. Autorova znalost literatury, ale zejména pochopení obsahu využitých zdrojů, je z práce evidentní a odpovídá úrovni absolventa bakalářského studia.

Při hodnocení práce s literaturou je třeba zmínit kritický přístup autora, dovednost strukturovat myšlenky a vystihnout podstatné, to využít ve vlastním výzkumu a zkušenost a výsledky následně reflektovat – zasadit do širších souvislostí, pojmenovat pozitiva i omezení.

Autor pracuje s literaturou z oblasti vzdělávání, didaktiky obecné, ale i oborově specifické; částečně i s literaturou historickogeografické provenience. V práci hojně využívá zdroje z oblasti geografického vzdělávání, přičemž didaktika dějepisu je v práci významně upozaděna. Lze očekávat, že tematice proměn školních (dějepisných) atlasů v širším kontextu paradigmatických změn v historiografii a v geografii, resp. vzdělávání či historické geografii, bude autor věnovat větší pozornost v navazujícím magisterském studiu a v diplomové práci.

Vstupnímu představení školních dějepisných atlasů by podle mne slušelo naznačení dílčích otázek, které si autor nad souborem atlasů kladl, příp. shrnutí proměn školních dějepisných atlasů formou tabulky s klíčovými prvky, které u jednotlivých atlasů sledoval a které se měnily (naznačení pravidel výběru a srovnávání).

Kritický jsem zejména k autorovu pokusu zasadit výzkum do mezinárodních souvislostí. Pochopení mám pro hledání inspirace v oblasti metodologie výzkumu. Z hlediska odlišných časoprostorových a společenských kontextů proměn školních dějepisných atlasů v Česku a v zahraničí však nepovažuji za ideální zabývat se primárně mimoevropskými příklady (USA, Jižní Korea) a opomenout rozdílné evropské tradice – kontinentální (hl. Francie, Německo) či ostrovní (Spojené království). Kapitulu 2.3.2 (s. 25–28) považuji za nadbytečnou (mimo kontext vlastní práce).

Metodika práce

Autor pro svůj výzkum zvolil vhodný metodický aparát. Vedle tradičních metod rešerše a diskuze zdrojů informací autor využívá metody zejména kvalitativní povahy – polostrukturované rozhovory,

třídění kartiček (card sorting), obsahovou analýzu. Pozitivně hodnotím autorův kritický přístup k výběru a využití metod výzkumu (diskuze silných a slabých stránek, resp. omezení). Metodologie výzkumu je logická a promyšlená. V jejím zdůvodnění se autor opírá o zkušenosti jak z českých, tak zahraničních výzkumů.

Autor pro svůj výzkum zvolil vhodnou kombinaci metod. Realizaci polostrukturovaných rozhovorů a jejich obsahovou analýzu považuji za příkladnou. Pozitivně hodnotím i autorem zařazenou samostatnou kapitolu, v níž výsledky vlastního výzkumu kriticky diskutuje a zařazuje do širších souvislostí. Toto nebývá u bakalářských prací obvyklé.

Analytická část práce

Čenit si je třeba vlastního badatelského úsilí při získávání informací a zpracování rozhovorů s respondenty (přepis, obsahová analýza rozhovorů). Rozhovory s deseti pedagogy z pražských základních škol (2. stupně ZŠ) jsou zpracovány poctivě.

Autor dodržel pravidla, která je třeba u podobných výzkumů dodržet. Obávám se však, že jednotlivé respondenty/pedagogy lze na základě uvedených (obvyklých) charakteristik lehce odhalit.

Představení, resp. zdůvodnění výběru respondentů mohlo být v práci uvedeno dříve než na s. 33. (Tím nezpochybňuji relevanci normativního stanovení počtu a struktury respondentů.)

Autor se netají informací, že analyzovaný vzorek respondentů nedovoluje výsledky zobecňovat. To však vůbec nevdává. Podstatné je, že provedený výzkum měl jasný řád a autor si vyzkoušel „řemeslo badatele“.

Závěry práce

Závěry vlastního výzkumu autor formuluje jasně, stručně a výstižně; prokazuje naplnění jednotlivých cílů výzkumu a explicitně zodpovídá otázky, které si na jeho začátku formuloval.

Není překvapením, že atlasy se ve školách využívají jako „doplňek“ při výuce a plní zejména ilustrační, informační a prostorově-orientační funkce, že jsou převážně podkladem pro výklad a skupinovou práci. I potvrzení těchto závěrů je cenné a představuje výzvu pro budoucí výzkumy zabývající se potřebou a možnostmi změn stávající a v tradici zakořeněné praxe.

Autorovi se nepodařilo prokázat významnější rozdíly ve využití atlasů pedagogy různých aprobací.

Tento závěr je překvapující zejména u pedagogů s aprobací dějepis-zeměpis. I zde lze výsledky bakalářské práce vnímat jako podnět k úvahám, explicitně pak o přípravě budoucích učitelů dějepisu a zeměpisu na vysokých školách.

2. Formální náležitosti práce (zatrhněte Vaši volbu)

Formální úprava: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Stylistická úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Citační úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Komentář

Po formální stránce je bakalářská práce zpracována velmi pečlivě. Práce obsahuje všechny obvyklé náležitosti (seznamy obrázků, tabulek, příloh ad.), je logicky strukturována, jednotlivé kapitoly jsou vzájemně obsahově provázané. Text je psán čtivě a nevyskytují se v něm prohřešky proti spisovnému českému jazyku. Drobné redakční nedostatky čtenář v textu objeví opravdu výjimečně (s. 22, 35, 59). Autor prokazuje dovednost nejen pracovat s rozmanitými zdroji informací, na které korektně a správně odkazuje, ale i prezentovat podstatné informace jinak, než souvislým textem. Obrázky a tabulky text vhodně doplňují.

Kritickou připomínku mám snad jen k velmi podrobnému členění kapitoly 2. do mnoha dílčích (a krátkých) subkapitol. S jednotlivými funkcemi školních dějepisných atlasů se autor v dalším textu vyrovnal lépe (text je souvislejší, čtivější a neztrácí na čtivosti).

Drobné nesrovnalosti jsem zaznamenal u způsobu záznamů kolektivních prací v seznamu literatury (u některých prací chybí „a kol.“).

3. Souhrn

Celkové zhodnocení práce

Pavol Ďurkech předloženou bakalářskou prací prokázal schopnost samostatné tvůrčí činnosti a dovednost uchopit výzkumné téma, užitím a kombinací rozličných výzkumných metod naplnit předem stanovené cíle, klást si a zodpovídat výzkumné otázky, zařadit výzkumné téma do širších souvislostí i zformulovat odpovídající závěry i podněty pro směřování dalších výzkumů. Práci, která je výsledkem systematického, časově i technicky náročného bádání považuji za nadstandardní. Je zřejmé, že autor vhodně propojil zkušenosti získané bakalářským studiem dějepisu a geografie, a že si vytvořil velmi vhodný „odrazový můstek“ do navazujícího magisterského studia, resp. k tvorbě diplomové práce. Pozitivně hodnotím jak akademickou i společenskou relevanci realizovaného výzkumu, tak i autorovu dovednost předložit k obhajobě poutavé a svým způsobem i napínavé čtení. Autorovi doporučuji, aby výsledky svého bádání prezentoval, a to nejen formou článků (např. v Geografických rozhledech), ale i na seminářích či konferencích zaměřených na vzdělávání. Bakalářská práce splňuje požadavky kladené na práce tohoto druhu. Práci doporučuji k obhajobě a komisi pro SZK navrhuji, aby jejího autora nominovala k ocenění.

Předloženou práci **doporučuji** k obhajobě.

Otázky k obhajobě

Liší se funkce školních dějepisných a školních zeměpisných atlasů?
Lze po zkušenostech s výzkumem pedagogů očekávat, že funkce i využití školních (dějepisných) atlasů budou rozdílně vnímány žáky/studenty jednotlivých stupňů škol, tvůrci atlasů, aktéry na poli kurikulárních změn?
Z textu práce není příliš zřejmé, zda si autor uvědomuje rozdíl mezi „starou“ a „historickou“ mapou či fotografií. Prosím o vyjádření podstaty tohoto rozdílu.

Datum: 2. 9. 2019

Autor posudku: doc. RNDr. Pavel Chromý, Ph.D.

Podpis: